

26.59x20.93	1/5	עמוד 1	כותרת - ידיעות ראשון	03/2019	67411836-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

בעוד כחודש וחצי ייצאו נשים בהמוניהן להצביע לכנסת, אבל לא תמיד זו היתה זכות ברורה מאליה • לא רבים זוכרים, אבל הדבר הטבעי כל כך קרה רק הודות ללחץ של נשות ראשון לציון • במלאת 100 שנה למאבק יזמו במוזיאון העירוני תערוכה שמספרת את סיפור השוויון באמצעות נעליים | אבי איצקוביץ', 16

בנעליים שלהן

איך שינו ארבע נשים פורצות דרך את פני המושבה?

למה ויתרה נחמה פוחצ'בסקי על תפקיד ראש המועצה?

67411256-2	03/2019	ידיעות ראשון - כותרת	עמוד 16	2/5	26.3x33.3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

נעללים גדולות

לרגל ציון 100 שנים למתן זכות הבחירה לנשים בארץ ישראל, הגו במוזיאון ראשון לציון תערוכה שתשקף את המאבק לשוויון באמצעות נעליים • מי שנבחר להוביל את התערוכה הוא דווקא גבר, המעצב קובי לוי, שעיצב נעליים לליידי גאגא, וופי גולדברג ונטע ברזילי • "דרך הנעליים רואים כמה התקדמנו בכל הנוגע לזכויות נשים, אבל גם כמה עוד יש לנו לשאוף"

× אבי איצקוביץ' × צילום: אבי מועלם

באמצעות הנעליים מבקשים במוזיאון לספר את סיפורן של הנשים פורצות הדרך בארץ ישראל בכלל ובראשון לציון בפרט. במסגרת התערוכה יוצגו עשרות עיצובי נעליים, ביניהן יצירות החל משנות ה-90 וגם פריטים שעוצבו במיוחד לתערוכה על ידי מיטב המעצבים. כך למשל, תוצג נעל בדימוי של מוכירה המכירה קפה במקום העבודה, נעל 'מתאגר'.

זעזוע מהסינים

במשך מאות שנים היו נעלי נשים נשק במלחמת המינים. הסינים כרכו רצועות לוחצות על רגלי הילדות כדי למנוע את גרילתן, סינדרלה ושרה ג'סיקה פארקר עשו מהן קריירה, ג'וליה רוברטס חלצה אותן על השטיח האדום ואצל דיילות אל-על הציתו נעלי העקב מחאה.

ומהפכנית. כבר לפני 100 שנה הובילה את ההחלטה שנשים יוכלו, לראשונה, לבחור ולהעמיד את עצמן לבחירה בתפקידים ציבוריים. במוזיאון ראשון לציון החליטו שלא לתת לתאריך המשמעותי לחלוף ולכבוד יום האישה הבינלאומי הפיקו, בשיתוף בית ספר 'בצלאל', תערוכה מיוחדת בשם 'נעליה', המשקפת את מאבקן של הנשים בישראל לשוויון.

בעוד כחודש וחצי ייצאו מאות אלפי נשים לקלפיות ויממשו את זכותן וחובתן הרמוקרטית – לבחור את חברי הכנסת הבאה. עד כמה שקשה לתאר מצב שכזה, מתברר שעד לפני 100 שנים הזכות הזו לא היתה מובנת מאליה ונשות ארץ ישראל נאלצו לנהל מאבק ממושך על מנת לבחור ולהיבחר. בסוגיה הזו היתה ראשון לציון חלוצה

חנה לוי

פקדת בין היתר על גיוס הנשים, על קציני העיר ועל רווחת החיילים. לוי נבחרה שש פעמים לחברת מועצת עיריית ראשון לציון, ועסקה בחינוך, בריאות ורווחה וב-1956 אף נבחרה לעמוד בראשה. בתפקידה ראגה לוי לסלילת הכביש המחבר את ראשון לציון לים, כדי לפתח את שטחי החולות, הרחיבה את שירותי הרווחה, החברה והקהילה בעיר ותרמה מהונה האישי למען נזקקים. ב-1984, ביום העצמאות ה-36 למדינת ישראל, נבחרה לוי להדליק משואה בהר הרצל וזאת בזכות פעילותה הציבורית והאישית הענפה.

ראשת העירייה הראשונה במדינת ישראל, תפקיד בו כיהנה בין 1956 ל-1960. לוי נולדה ברוסיה ובשנת 1924 נישאה למיכאל לוי והגיעה עימו לראשון לציון. מאז הגעתה למושבה לוי הקדישה את רוב חייה לפעילות ציבורית. במלחמת העולם השנייה היא שירתה בצבא הבריטי כקצינה בחיל העזר של הנשים A.T.S, שם זכתה לכינוי 'אם החיילות העבריות'. בתש"ח (1948), בהיותה בת 50, התגייסה לצה"ל. היא החזיקה בפנקס שירות מספר 1 של חיל הנשים ושירתה כקצינה. במסגרת תפקידה הצבאי היא היתה מר

נחמה פוחצ'בסקי

מפגש לסופרים עבריים ומרכז 'צ'עירי המושבה. בין פעולותיה החברתיות הבולטות, פוחצ'בסקי סייעה לעולי תימן ובעיקר לנשוי תיהם. בעקבות כך, כינו אותה אנשי המושבה 'אם התימנים'. בשנת 1919 השיגו היא וחבריה תיה זכות בחירה לנשים במושבה, אחרי שיצאו למחאה ודרשו להיות שוות לגברים בכל ענייני המושבה. פוחצ'בסקי האהודה והמוערכת אף נבחרה ברוב קולות לראשות הוועד, אך בחרה להעביר את התפקיד לידיים אחרות. למרות הפרישה מראשות הוועד היא המשיכה לכהן בו כחברה ולפעול למען הציבור במושבה וביישוב העברי.

איכרה, הסופרת העבריה הראשונה, נושאת הרגל במאבק למען זכויות הנשים, פעילת ציבור ולוחמת למען החלשים בחברה. פוחצ'בסקי נולדה בליטא ומנעוריה היתה פעילה בתנועת חיבת ציון. ב-1889 נישאה למיכאל פוחצ'בסקי והגיעה עימו לראשון לציון, שבה שילבה עבודה במשק עם פעילות ציבורית וספרותית. היא נחשבת לסופרת העבריה הראשונה וכתבה מאמרי דעה בעיתונות העברית. על פרסומיה היא נהגה לחתום בשם העט 'נפ"ש' (נחמה פיינשטיין, שם נעוריה). ביתה, שבו הונהג דיבור עברי, היה מקום

67411258-4	03/2019	ידיעות ראשון - כותרת	עמוד 17	3/5	27.59x33.16
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

נאוה קסלר
וקובי לוי עם
כמה מהפריטים
בתערוכה

וופי גולדברג
צילום:
Shutterstock

ליידי גאגא
צילום:
Shutterstock

נטע ברזילי
צילום: יאיר שגיא

יצירות הנעליים. "אני מתה על היצירות ומאוד מזדהה איתן", מוסיפה שפירא. "אני מאוד מקווה שזה יעביר את המסר כי ויזואלית זה כל כך נגיש וברור, אבל גם משאיר לכל אחד את הפרשנות האישית שלו. יש כאן פוטנציאל לחוויה מאוד מעניינת ומיוחדת וגם לפיי תוח שיח בנושא".

למרות שהתערוכה עוסקת בשוויון

כה להפוך מרעיון למציאות. "רצינו לע" שות משהו שיהיה נגיש וגם מודרני יותר. בעצם לקחת את ההיסטוריה של העיר ולהפוך אותה למקור השראה. מתן בחירה לנשים היה אירוע היסטורי מאוד תקדימי בארץ וגם בעולם, שבו זכות בחירה לנשים עוד לא היתה דבר מובן מאליה. אנחנו כמור זיאון הבאנו את הצד ההיסטורי וקובי לוי המעצב הביא כיוצר את הצד האמנותי של

יודעת שרוב הנשים מקפירות להחזיק אצלן נעלי עקב. למרות שהן מגבילות את התנועה, נשים נשמעות לקורים החברתיים. כך עלה החיבור בין 100 שנות זכות בחירה לנשים לבין נעליים". "הרעיון לתערוכה נולד כשישבנו וחי שבנו איך לציין 100 שנות בחירה ושוויון נשים במושבה", מספרת האוצרת הוותיקה של המוזיאון יונה שפירא, שגרמה לתערוכה

רפת' הנלחמת על מקומה ועוד. "אולי בגלל שהתואר הראשון שלי הוא על התרבות הסינית, נצר לי בתודעה כל עניין כריכת הרגליים של הנשים הסיניות שנעשה לאורך שנים רבות כדי לקבע את מעמד האישה. בעיניי זה היה מזעזע", אומרת מנהלת המוזיאון, נאוה קסלר, המ' שמששת במקביל כיושבת ראש איגוד המור' זיאונים בישראל. "גם בגלל שאני כאישה

יונה קומאש דמארי מזרחי

בניגוד למקובל בקרב עולי תימן, היא אף העזה לשלוח את בתה הבכורה לשיעורי ערב שנית' נה בהתנדבות על ידי מורי בית הספר במושבה. בהמשך, נישאה לשלום מזרחי, ועברה עם ילדיה להתגורר עימו ועם ילדיו בנח' לת יהודה. לבני הוגג נולדו שני ילדים נוספים.

שוחרת השכלה וחלוצה בפעילות למען השכלת נשים בקרב עולי תימן במושבה. דמארי מזרחי נולדה בבאשר שבתימן. בנוסף לעבודות הבית, עברה עם אביה בנגרייה - דבר שלא היה מקובל אצל בנות בתימן - ואף קיבלה את רשותו להאזין לו כשלימד ב'חדר'. היא נישאה לאברהם דמארי ולזוג נולדו שלושה ילדים ובשנת 1924 עלתה המשפחה לארץ והתיישבה בראשון לציון. בגיל 33, שנתיים לאחר העלייה, נפטר בעלה והיא נאלצה לצאת לעבוד לפרנסת משפחתה בבית אחד ממייסדי המושבה, או גילתה לראשונה את ערכה של ההשכלה והחליטה להעניק חיי נוח לילדיה למרות מצבה הכלכלי הקשה.

מינדל איזנבנד

מינדל איזנבנד בשנת 1912 מכתב המבטא את דעתה ואת קולה הייחודי בתקופתה: "לבי, רגשותיי ורוחי מצויים בארץ ישראל שם עברתי ביועתי, יחד עם בעלי, את הארמה ושם הנחנו את האבן הראשונה למסד ביתנו, שם שתלתי את העריר גה הראשונה בגן הירקות וכל עוד אחיה, לא אשכח את חיי בראשון". במכתבה זה מחתה על שבעלה ופועלו בראשון לציון נשכחו, שכן הוא נטע את הכרם הראשון מכספו הפרטי, ביתו היה הבית הראשון במושבה, ששימש גם כבית כנסת והתנור שבנה בעלה עמד לרשות כל המתישבים ללא תמורה. עוד הוזכרה שבנה, בן ציון, נולד ביום ייסוד המושבה.

אשת המייסד לוי יצחק איזנבנד ואחת הראשונות שהיתה מעור' רבת כשווה בנעשה במושבה. היא נולדה ברוסיה ובשנת 1882 הגיעה יחד עם משפח' תה לראשון לציון, כאן נשאה בעול ובקשיי החיים שהיו מנת חלקם של המייסדים. איזנבנד היתה האישה הראשונה שיצאה לעבוד בכרם עם בעלה ובכך שימשה דוגמה ומופת לחברותיה. מש' נמכרה נחלתם, בעקבות המרד בפיקדי הברון, עזבה עם בעלה וילדיה לרוסיה וחזרה עימו כעבור זמן מה לארץ. אחרי מותו, בשנת התרמ"ט, 1889, עברה עם ילדיה לפריז. על הקשר החם אל ראשון לציון, כתבה

67411257-3	03/2019	ידיעות ראשון - כותרת	עמוד 18	4/5	25.01x19.6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

זכות בחירה לנשים? לא מובן מאליו

לכו נא להצביע | צילום: הרצל יוסף

ולהיבחר בעתיד". הפשרה השנייה נגעה לחרדים עצמם, "החרדים סירבו לתת לנשים שלהן לבחור לגוף הזה, אבל מצד שני הם התרעמו על כך שהם עלולים להפסיד בוויכוח על זכות הבחירה לנשים, שכן אם רק הגברים יצביעו הם יהיו במיעוט. לבסוף הוחלט כי הגברים יצביעו פעמיים, עבור עצמם ועבור האישה שלהם".

לקראת הבחירות הנוספות בשנת 1925 שוב התעורר הוויכוח, כשלבסוף אנשי הפועל המזרחי הציעו לערוך משאל עם בנושא. החרדים סירבו לקחת חלק והחליטו להחרים את הבחירות ואת הזכות לבחור או להיבחר. "באסיפת

הנבחרים הוזכר עלה ייצוג הנשים ל-25", מס' כמת רונברג-פרידמן. "לקראת קום המדינה כבר חזרו בהם החרדים ונאלצו לקבל את זכות ההצבעה לנשים כעובדה מוגמרת. מאז אף אחד לא מטיל ספק בזכות הנשים לבחור ולהיבחר".

אבי איצקוביץ

"ראשון לציון היתה החלוצה באפשרות של הנשים לבחור ולהיבחר, אך גם היא נסחפה אחר הלך רוח שהיה קיים בכל היישוב היהודי של ארץ ישראל המנדטורית", מצננת מעט את ההתלהבות פרופ' לילך רונברג-פרידמן, ראש המחלקה ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת בר אילן. "כמובן שהיו תקדימים ובתנועה הציונית של הרצל קיבלו נשים כבר מהשנה השנייה להקמתה ב-1898, אבל כל הנושא עצמו היה מאוד בחיתולים. בשנת 1918 כבר החלו רוחות חדשות לנשכ. באנגליה הוחלט שנשים יוכלו לבחור ולהיבחר, אך זה עדיין היה תחת מגבלות והזכות היתה שמורה רק לנשים מעל גיל 30, כך שהסטריאוטיפ עדיין היה קיים". לדברי רונברג-פרידמן, רוחות השינוי הגיעו לארץ ישראל ב-1918 עם תחילת המנדט הבריטי. "היתה אופטימיות לגבי החזון הציוני לאור הצהרת בלפור ולכן גם היה רצון להתאגד כדי להראות לבריטים שישנה חזית אחידה. אותה חזית כללה את כלל היושבים בארץ, חרדים, חלוצים, נשים ועוד. בשנת 1919 נכנסה למשחק התארגנות חדשה בשם 'התאחדות הנשים לשוויון זכויות', תנועת נשים שפעלה לשוויון זכויות פוליטיות ובראשה אישה בשם רוזה וולט-שטראוס. אותה

קבוצה החלה לפעול ולהיאבק על הזכות של נשים לבחור ולהיבחר לגוף הנבחר שנקרא 'אסיפת הנבחרים'".

אבל כמו שמוכר לנו גם במציאות הפוליטית של ימינו, מי שניסו לעמוד נגד השינוי המתרגש היו החרדים וראשי היישוב היהודי, שרצו לזכות בהכרה מצד הבריטים והיו מוכנים לעשות הכל כדי להביא את המשבר לידי פתרון. "הוויכוח הלך וסער ולבסוף הוחלט על

שתי פשרות: הראשונה, שנשים וגברים יגשו להצביע עבור 'אסיפת הנבחרים הראשונה' ואז אותו גוף נבחר יצטרך לקבל החלטה האם להבא נשים יוכלו לבחור ולהיבחר", אומרת פרופ' רונברג-פרידמן ומוסיפה: "באסיפה זו נבחרו 15 נשים מתוך 300 ולמעשה הן נדרשו להחליט האם הן יכולות לבחור

לוי: "אני ממש לא אומר שמה שמעניין את הנשים זה רק נעליים. הרי אפשר להציג תמונות ופסלים, אבל אני אמן נעליים ומכאן נקודת ההתחלה"

זה הרהים אותי", מודה לוי. "לא הרבה יודעים על הפרשה הזו בהיסטוריה של היישוב בארץ ישראל והנושא מצא חן בעיני מאור. אני מעצב נעליים כבר 20 שנה והחיבור עבורי היה טבעי. מאותו רגע התחלנו לעבוד יחד כדי לבחון איך משתמשים בפריטים קיימים וגם מעצבים דברים חדשים לטובת הנושא".

לדברי לוי, חלק גדול בתערוכה מוקדש להתפתחות היחס כלפי נשים בהתאם להתפתחות הנעליים, "למשל נעלי חילות שבשנות ה-60 וה-70 היו 'נעלי גולדה' אורטופדיות ומגושמות,

זכויות לנשים בחרתן דווקא בקובי לוי, גבר, להיות המעצב הראשי של התערוכה.

"קובי הוא אחד הפמיניסטים הגדולים שפגשתי, לא הכרתי עוד אחד כזה", אומרת קסלר. "בעולם המערבי יש תנועות של גברים שנלחמים כדי להשוות את מעמד הגברים לנשים וקובי הוא אחד מהם, כזה שרואה את העוצמה הנשית ויודע שאם היו נותנים לנשים את המעמד שיש לגברים אז אולי החברה שלנו היתה אחרת".

בארון של כוכבות הוליווד

להוביל התערוכה נבחר כאמור המעצב קובי לוי, בוגר ומרצה בבצלאל, וזכה פרס שרת התרבות לשנת 2014 ולא פחות חשוב מכך, שם לוהט בארץ נות הנעליים של כוכבות רבות בארץ ובחו"ל. בין השמות החמים שנעלו את הנעליים שעיצב אפשר למצוא את ליירי גאגא, וופי גולדברג, פרגי מלהקת הבלאק אייד פיז ואפילו נטע ברזילי שלנו באירוויזיון האחרון.

"כשיצרו איתי קשר מהמוזיאון ואמרו לי שרוצים להרים תערוכה לכבוד אותו תאריך היסטורי שבו נשות המושבה יכלו לבחור ולהיבחר

22.65x16.99	5/5	עמוד 20	כותרת - ידיעות ראשון	03/2019	67411391-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

גאנא?

"זה התחיל כשקיבלתי מייל מהס" טייליסט שלה. גם לי היה קשה להאמין ופשוט ביקשו לשאול ממני חלק מהע" בורות וזה היה די מדהים. וופי גולדברג שהזמינה ממני כמה נעליים היא ממש מדהימה. היא מראה ומשוויצה בנעליים שלי בהפסקת פרסומות של תוכנית הט" לוויזיה שלה. אין לה שום גינונים של כוכבת. נפגשתי איתה בביקור שלי בניו יורק והיא הציגה אותי בתוכנית שלה וכולם מחאו לי כפיים. היה מדהים, אבל גם מאוד מביך".

"יש עוד מה לעשות"

"אני מאוד מרוצה מהתוצאה", אומרת קסלר על התוצאה הסופית. "היא עכש" ווית והביטויים של האמנים באמצעות הנעליים הם מאוד יפים. זו תערוכה מאוד צבעונית עם אמנים מובילים שמצליחים להעביר את המסר. הרצון היה להעביר את המסר בצורה יותר מתוחכמת מסתם להציג את הנושא וזה עובר באופן הומוריסטי, אבל גם באופן ששוכר את הלב".

את הושבת שאחרי 100 שנים ביש" ראל של 2019 יש עדיין אי-שוויון בין גברים לנשים? הרי את בעצמך מנהלת את המוזיאון ומכתיבה את הטון. "אני לא רוצה לקחת אותי כמקרה. צריך להסתכל על החברה כולה. יש היום עדיין פערים בשכר בין נשים לגברים. לא מעט נשים נרצחות רק בשל היותן נשים. עדיין יש פערים והחברה שלנו צריכה לעבוד על זה. נהדר שיש היום נשים עוצמתיות, אבל עדיין הפערים הם גדולים ויש המון מה לעשות".

"הומוריסטי, אבל גם שובר את הלב". קסלר ולוי

שמעניין נשים הן הנעליים. אני גם לא אומר אם הסטריאוטיפים נכונים או לא. כל אישה יכולה להציג את עצמה איך שהיא אוהבת. אני גם לא אומר לאישה אל תהיי עקרת בית כי זה פחות טוב, מב" חינתי זה רבר מדהים. אני לא מנסה לומר מה מותר ומה ראוי, אלא שכל אחת תח" שוב שהיא יכולה להיות מה שהיא רוצה". ובשורה התחתונה, מדברים על הע" צמה נשית ובסוף היוצר המוביל הוא גבר.

"אני רוצה להיות בחברה שבה כולנו מתחילים באותה נקודה שוויונית. לא בחרו אותי כי אני גבר אלא בגלל שאני יוצר וזה הפרמטר הרלוונטי". ואיך אפשר בלי לשאול על עבודה עם נשים מפורסמות וחזקות כמו לידי

אחר כך עוצבו כנעלי אימונים עם אבז" מים ומשנות ה-2000 עברו התאמה וכיום הנעליים של החיילות והחיילים הן אותו דבר. בעיניי זה משרר את השינוי שעבר על החברה הישראלית", הוא אומר ומר" סף, "החלק השני של התערוכה מתייחס לכל מיני אספקטים בחברה שלנו כלפי נשים, דימויים שיש לנו בראש ואנחנו בכלל לא מודעים אליהם. התערוכה מצי" גה כמה התקדמנו, אבל גם כמה עוד יש לנו לשאוף".

יש איזו יצירה בולטת שאתה אוהב במיוחד?

יש הרבה. בסך הכל מוצגות בתערו" כה 37 עבודות, מחציתן שלי. כל יצירה מדברת על עניין ייחודי ומציגה פן אחר, כך שקשה מאוד לדבר על יצירה אחת ספציפית. ובכל זאת, יצירה אחת שאני רוצה לספר עליה היא נעל שנקראת STEREO-TYPE שזה באנגלית שילוב של המילים הקלרה וסטריאוטיפ מה שממחיש בעצם את הסטיגמה על האישה המזכירה והקלדנית. זו עבודה שמציגה את הנושא בהומור, אבל גם ממחישה שיש עדיין בחברה שלנו תפ" קידים מגדריים". אתה הושב שאפשר להביא לשינוי

דרך תערוכה בוז?

"אני לא יכול לומר לאנשים מה לח" שוב ולא בא להילחם באף אחר, אלא רוצה להזמין אנשים להסתכל על הנושא בצורה יפה והומוריסטית. אנחנו בעצם מציבים בפניהם את הנושא וגורמים להם לחשוב. זה סוג של מראה מול העיניים". לא חששתם שהבחירה בנעליים עלו" לה להיות גול עצמי ותציג את הנשים בשטחיות ועסקות במראה?

"אני ממש לא אומר שמה שמעניין את הנשים זה רק נעליים. הרי אפשר להציג תמונות ופסלים, אבל אני אמן נעליים ומכאן נקודת ההתחלה. אומרים שנשים נשפטות יותר על פי המראה החיצוני שלהן וזה נכון, השאלה היא איך ומה עושים עם זה. אני לא חושב בכלל שמה

קסלר: "נצרב לי בתודעה עניין כריכת הרגליים של הנשים הסיניות שנעשה לאורך שנים רבות כדי לקבע את מעמד האישה. בעיניי זה היה מזעזע"